

PREDSLOV

Angelológia dejín popisuje vlny inšpirácie v kolektívnom nad- a podvedomí ľudstva. V každej dobe a vo všetkých civilizáciách sa ľuďom z tajuplných hĺbok ich duševnosti vynárali túžby, sny, nálady a pocity, zaznievalo k nim nepočuteľné slovo a vystávali pred nimi vnútorné obrazy, ktoré sa stali určujúce pre smerovanie ich životov. V závislosti od dobovej a miestnej tradície sa taká skúsenosť vykladala ako zjavenie Boha či bohov, anjelov, vnuknutia múz, zomrelých predkov alebo ako podprahová činnosť mozgu. Veriaci aj neveriaci podávajú svedectvo o okamihoch inšpirácie, ktorá sa zhmotnila v ich tvorivej činnosti: v transfigurácii ich hodnotového rebríčka a estetickom cítení, v umeleckých štýloch a myšlienkových prúdoch, v geniálnych objavoch vied a technickej vynaliezavosti, v striedaní náboženských kultov a premenách spoločenského poriadku.

V centre pozornosti tejto knihy je **nenáhodný časový poriadok, ktorý sa prejavuje v obsahu inšpirácií**. Rovnakú alebo podobnú vnútornú skúsenosť prežívali ľudia v rôznych kútoch sveta súčasne a nezávisle od seba navzájom. Na odľahlých koncoch sveta sa neraz pracovalo na rovnakých myšlienkach a dielach, takže sa dá v pravom zmysle slova hovoriť o veku filozofov či veku básnikov, veku monumentálnych stavieb alebo veku vojen. Tieto veky sa navyše pravidelne opakujú. Po danom type civilizácie nasleduje s nenáhodnou pravdepodobnosťou iný určitý typ. Analogické konfigurácie hodnôt a kultúrne tvaroslovie sa vracajú periodicky v akýchsi renesanciách. Nikdy sa neopakujú identicky, ale v každej civilizácii a v každej dobe sa vynárajú obmenené. Oddelením toho, čo sa opakuje, od toho, čo je náhodné, možno vydestilovať čisté psychické pravzory (jungovské archetypy).

Časová následnosť, **poradie pravzorov v dejinách kultúry je rovnaké ako v individuálnej biografii jednotlivca**. Konfigurácie vlastností a schopností, ktoré sú typické pre jednotlivé vekové štádiá od detstva po starobu, formujú v rovnakom poradí, ale v pomalšom tempe cyklicky dejiny. Tak možno vskutku hovoriť o detskej kultúrnej morfológii, o svetových pubertách alebo o stareckej epoche dejín.

Pretože každý duševný proces je spojený s nejakým telesným procesom (a okruhom orgánov), **rovnaké pravzory sa odzrkadľujú aj v dejinách prírody**. V premenách stavby rastlín a zvierat a v ich spôsobe života sa dajú pozorovať synchronne konvergencie – živé tvory dávno oddelených vývojových línií smerovali (mutovali) k analogickým formám nezávisle od dedičnosti aj prostredia. V evolúcii existoval vek krásy, vek kostnatenia, vek zbrojenia...

Dávno sa opakujúce spoločné formy (pravzory) tak hľadáme, nachádzame a skúmame na troch časovo odlišných rovinách: v duševnom vývoji človeka počas jedného života; v kultúrnych formách počas tisícročí dejín; a v tvaroch prírody počas stámiliónov rokov evolúcie. Na všetkých troch rovinách **nás zaujíma moment inovácie, tvorivosti**. Tušíme zákonitý poriadok, ktorý sa na pozadí toho všetkého črtá.

A zisťujeme, že znovuobjavujeme dávno zabudnuté. Naši prastarí otcovia tieto praformy ducha poznali a skondenzovanú múdrosť o nich nám odkázali v obrazoch božstiev či archanjelov. Sedem najvýraznejších pravzorov kolektívnej psychológie dávali do súvislosti so siedmimi okom viditeľnými telesami snečnej sústavy. **Sedem archanjelov si predstavovali ako sedem samohlások tvorivého Božského slova**. Tí spolu s duchovnými inte-

James Tissot: Zjavenie anjela Zachariášovi, okolo 1890.

Ambroise Crozat: Zachariášovo videnie – sedem očí Božích, 18. stor.

William Blake: Zachariášova vízia. Sedem planúcich svetiel je sedem duchov, ktorí ako sedem očí Božích prehládajú celú zem, okolo 1800.

NIKDY NEMOŽNO DOSTĽ VELEBIŤ
TÝCHTO SIEDMICH SPRÁVCOV SVETA,
PREDSTAVOVANÝCH SIEDMIMI PLANÉTAMI...
JE ÚTECHOU A DOBRÝM ZNAMENÍM, ŽE
V TOMTO STOROČÍ, Z MILOSTI BOŽEJ, KULT
TÝCHTO SIEDMICH PLANÍCICH SVETIEL,
TÝCHTO SIEDMICH HVIEZD, V KREŠŤANSKOM
SPOLOČENSTVE ZNOVNADOBUDOL VŠETOK
SVOJ LESK A NÁDHERU.

PIUS V.

ligenciami súhvezdí (spoluhláskami) v meniacich sa vzájomných konšteláciách vytvárajú slová a vety na oblohe, skrze ktoré povstal svet v celej svojej rozmanitosti. Príroda, dejiny a človek sám tak boli vyslovení, vyspievaní chórmí anjelov, vznešenými a ušľachtilými pravzormi cností a krás na duchovnom nebi.

V kresťanskej, židovskej, arabskej, babylonskej, egyptskej, indickej, čínskej a indiánskej tradícii máme aj konkrétne údaje, dátumy, kedy ktorá duchovná mocnosť inšpirovala svet, a poznatky o ich cyklickom striedaní. Niektoré z nich – zvlášť tie tradované na Západe – sme tu preverili a zistili sme, že **tradičné dátumy vlád archanjelov zodpovedajú reálnym vlnám tvorivosti v dejinách**. Táto kniha prináša prvé presvedčivé dôkazy o tom, že skutočne existujú kultúrne rytmy (čo sa po väčšinu 20. storočia popieralo) a že boli známe už v staroveku. Po prvýkrát si jasne uvedomujeme, že stredoveká náuka o anjeloch (angelológia) mala svoj reálne existujúci predmet. Nebola len fantáziou či špekuláciou. Pravdivo popisovala intersubjektívnu vnútornú skúsenosť ľudí a z nej plynúcu dejinnú kultúrnu dynamiku. Nakoľko tieto vlny ducha, tvorivosti a kultúry súvisia či nesúvisia s periodickými pohybmi astronomických telies, je otázka, ktorá je v tejto knihe okrajová a nechávam ju otvorenú.

Angelológia je staroveká epistemológia. Zachytáva striedanie kolektívnych podvedomých štruktúr, ktoré v súčasnosti znovuobjavujeme pod názvami *paradigma*, *epistéma*, *archetyp* alebo *sústava pravdy*. Sú to hodnotové a estetické intuície, ktoré sa v danej dobe pociťujú ako samozrejmé, ale sa racionálne nezdôvodňujú. Jedna hodnota alebo kvalita podfarbuje celé vnímanie aj zmysľovanie o svete a tvorí duchovnú os, okolo ktorej sa usporiadávajú všetky zložky kultúry. Utvára navzájom si zodpovedajúce typy vedy, umenia, náboženstva a spoločnosti a zväzuje ich spoločnou vnútornou logikou. Ako sú list, kvet, plod a semeno vyrastené zo spoločného koreňa preniknuté jednoliatou estetikou a očividne patria k sebe, tak zjednocuje **duch času** tvár svojej doby.

Najstaršie duchovné tradície si v tejto knihe podávajú ruku s posledným špičkovým výskumom súčasných vied a navzájom sa osvetľujú. Angelológia sa zbíha a stretáva s aktuálnymi výskumami súčasnosti a to je jedno z jej najpresvedčivejších potvrdení. Napríklad švajčiarsky psychiater Luc Ciompi významne prispel k pochopeniu emocionálnych základov ľudského myslenia.^{Ciompi} **Cítanie hrá vo vzťahu k mysleniu oveľa významnejšiu rolu, než sa doposiaľ pripúšťalo.** Funguje ako kognitívny operátor, ktorý organizuje a stmeluje stavebné kamene poznatkov do zmysluplného celku. Rozhoduje už o tom, čomu venujeme pozornosť a čo prehliadneme, čo si zapamätáme a čo zabudneme, či akým spôsobom spájame fakty do súvislostí. Pôvodný afekt časom ustúpi do nevedomia a zanecháva vybehané myšlienkové zvyky, hotové vzorce správania a celé svetonázorové budovy pozostávajúce z logicky pospájaných faktov, ktorých pôvodu si ich nositelia nie sú viac vedomí. Netreba zdôrazňovať, aký dramatický význam to má pre vzájomné dorozumenie jednotlivcov i celých kultúr.

Všimnite si, že až potiaľto **naše bádanie spadá plne do rámca štandardnej vedy a spĺňa kritériá vedeckosti**. Krivky tvorivosti v dejinách sú empirické, nezmenia sa zato, či niekto verí alebo neverí v anjelov. Rovnakú psychickú skúsenosť majú ateisti aj veriaci rôznych smerov, len si ju inak vykladajú. Až keď sa pýtame na pôvod a skryté príčiny týchto skúseností, pokračujeme obzor empirického bádania; a vstupujeme do priestoru hypo-

téz a metafyziky, kde sa ponúka viacero možných vysvetlení z pohľadu rôznych filozofických paradigiem. Tú istú skúsenosť sa môžeme pokúsiť vysvetliť materialisticky aj idealisticky. Pritom z povahy javu môžeme usudzovať o charaktere príčiny a konštatovať, že rôzne myšlienkové modely korobujú so skutočnosťou lepšie či horšie.

Konkrétne tu skúmaný fenomén sa dá veľmi dobre vystihnúť v termínoch platónskeho idealizmu. V rámci materialistických predstáv o svete zostáva nevysvetlený, ak nie nevysvetliteľný, nemal by existovať a pokusy vysvetliť ho celkom chýbajú alebo sú príliš komplikované a ťažkopádne. Osobne sa podieľam na preverovaní hypotéz v oboch smeroch a **bojujem za predbežnú rovnoprávnosť (oboch) filozofických paradigiem vo vedeckom výskume**, aby smeli ukázať, čo dokážu. Ak mali najslávnejšie vedecké osobnosti právo lúštiť hádanku sveta zo zorného uhla atomizmu, ktorý bol 2300 rokov čírym nedokázaným predpokladom a nakoniec sa ukázal len spolu pravdivý, ale v určitých smeroch plodný – tak musia mať platónici právo diskutovať o svete v termínoch pravzorov, ideí a anjelov, najmä ak táto myšlienková perspektíva vykazuje v iných smeroch explanačnú a predikčnú schopnosť a je užitočná.

K tomuto dobrodružstvu poznania budú mať čo povedať obe strany: materialisti aj idealisti. Dôležitými kameňmi do mozaiky prispievajú jedni i druhí. Napríklad Julian Jaynes, psychológ z Princetону, si uvedomil, že **dávnoveké správy o zjaveniach bohov boli jednoducho verným opisom zážitkov prežívaných subjektívne ako skutočné** (a žiadnou teoretickou špekuláciou alebo hromadným podvodom, ktorý by ktosi všade organizoval už od nepamätí).^{Jaynes} Identifikoval atavistické štruktúry v mozgu, ktoré sa na takomto zážitku zjavenia mohli podieľať: Wernickeho oblasť pravej hemisféry komunikovala prostredníctvom anteriórnej komisúry s ľavou hemisférou, kde bola počuteľná ako „hlas boží“. Po prechode k súčasnej forme vedomia, niekedy v čase medzi Homérom a Sokratom, sa tieto procesy vnorili do podvedomia, prekryté novou, racionálnou formou vedomia. Napríklad Aischylos vo svojej dráme opisuje, ako Oresta prenasledovali Erínye – napádali ho ako samostatné bytosti zvonka a driapali pazúrmí. Eurípides o niečo neskôr pri tej istej scéne namiesto pazúrov bohýň pomsť hovorí už len o vnútornom „hryzení svedomia“. Staré štruktúry však pôsobia podprahovo ďalej, aktivujú sa vo výnimočných prípadoch alebo sa dajú stimulovať experimentálne elektródou – a ľudia potom takmer reálne-zmyslovo vidia a počujú osoby, ktoré tam fyzicky nie sú. Len elektróda na nervovom zakončení im nekomunikuje žiadne zmysluplné posolstvo, na rozdiel od skutočného života, keď sa takto môžu zjaviť trebárs aj pravdivé budúce udalosti.

Inteligentné obsahy zjavení Jaynes pripisoval nevedomej činnosti pravej hemisféry mozgu: to ona robila komplexné výpočty, prihovárala sa človeku na predracionálnom civilizačnom stupni ako boží hlas, jej sa klaňali a ona vybudovala teokratické civilizácie ako Sumer a Egypt. No aj keby pôvodcom tých zjavení bola duchovná bytosť, tiež by sa nakoniec odzrkadlili v mozgu nejakou aktivitou, kde by si ich človek uvedomil ako vnútorný obraz, hlas alebo vôľový impulz. Jaynes tak urobil jeden krok k modernej angelológii. Druhý robíme v tejto knihe: **inteligencia prejavujúca sa v duchovnom zážitku zjavenia nie je a nemôže byť uzavretá v lebke jednotlivca samotného**. Keby boli len produktom individuálneho mozgu, vznikali by v ľubovoľnom čase ľubovoľné zjavenia; v skutočnosti však rovnaké vnuknutia prijímajú súčasne a nezávisle od seba viaceré osoby.

William Adolphe Bouguereau: Orestove výčitky svedomia, 1862.

SME ZVYKNUTÍ ODVODZOVAŤ HLBOKÉ DEJINNÉ
PREMENY VÝLUČNE Z VONKAJŠÍCH PRÍČIN.
ALE JA SI MYSLÍM, ŽE VONKAJŠIE OKOLNOSTI
SÚ ČASTO VIAC-MENEJ IBA PRÍLEŽITOSŤAMI,
PRI KTORÝCH SA PREJAVÍ NEVEDOME
PRIPRAVOVANÝ NOVÝ POSTOJ K ŽIVOTU A
SVETU.

CARL GUSTAV JUNG

Gustave Moreau: Hlasy, 1867.

NAKONIEC VYHRABEME MÚDROST' VŠETKÝCH
DÓB A ZISTÍME, ŽE VŠETKO NAJDRAHŠIE A
NAJCENNEJŠIE BOLO UŽ DÁVNO POVEDANÉ
NAJKRAJŠÍM JAZYKOM.

CARL GUSTAV JUNG

Dejiny zjavenia si vyžadujú poňať nejaký faktor, ktorý pôsobí celosvetovo už od prehistorických čias. S chronobiológmi ho hľadáme v astronomických cykloch, rytmoch slnečného vetra, geomagnetizmu a prúdenia magmy v zemských hĺbinách – no nenašlo sa nič, čo by zodpovedalo kultúrnym vlnám v dejinách. Okrem toho, z výkyvov jednoduchých fyzikálnych polí sa nedajú vôbec, experimentálne ani teoreticky vyvodíť tvorivé výkony géniov ako Goethe, Leonardo alebo Kopernik s ich kvalitatívne špecifickými obsahmi v každej epoche. Periodické kozmofyzikálne polia si dokážeme predstaviť len ako synchronizátory a spúšťače komplexných endogénnych vzorcov vzniknúcich počas evolúcie. Množstvo ďalších dôvodov však svedčí proti tomu, že by archetypy boli zakódované v DNK. Dohady materialistov o hmotných príčinách sú v polohe čírej viery, často zlej viery odporujúcej rozumu a nie sú lepšie ako vysvetlenie teológov, že to všetko dajako zázračne spôsobuje Boh (ktoré neprotirečí rozumu len vďaka tomu, že je bezobsažné).

Naši prastarí otcovia slovom *anjel* pôvodne rozumeli predovšetkým *zážitok, skúsenosť zjavenia* a až neskôr teoretický konštrukt metafyzickej filozofie, keď zážitky začali ustupovať. Taký zážitok sprítomnenia vyššej moci sa nezabudnuteľne vrýval do duší, mravne ich premieňal a žiaril im ako hodnotová Severka. Celá kultúra – mravné pojmy, katedrály aj technologický pokrok majú svoj počiatok v tejto iracionálnej skúsenosti a popierať ju znamená podkopávať základy civilizácie a všetkého, čo človek dosiahol.

Isteže existujú aj náboženský podvodníci a duševne chorí ľudia trpiaci halucináciami. Nemajú však silu pohnúť svetom a dokazujú neexistenciu duchovných ríš práve tak málo ako ľudia s poruchou zraku neexistenciu fyzického sveta. No **existuje aj pravé zjavenie, ktoré má povahu intersubjektívneho vnemu a premieňa svet**, hoci nie okamžite, ale nakoniec vyjde z príboja času ako mravný pilier podopierajúci celé civilizácie.

Minimálne v tomto zmysle sú anjeli skutoční: sú to introspektívne pozorovateľné deje v našom vnútri, morálne a estetické pravzory, ktoré tvoria chrbticu psychického organizmu a planú na oltári svedomia ako srdce nášho srdca. Vyvíjať sa znamená zblížovať sa s nimi. Sprítomnenie Michaela v duši je konkrétny dej, podobajúci sa na rozžaté svetlo poznania, ktoré oslobodzuje. Neschopnosť roznieť tento dej v duši zanecháva zážitok vnútornej tmy, depresívnosť a rezignáciu, môže prerásť až do pandémie depresivity ako v Spojených štátoch. Tá sa ďalej somatizuje oslabením imunity a obranyschopnosti proti rakovine. Anael sa sprítomňuje v duši, ktorá vykresala duševné teplo z pripravenosti darovať sa a obetovať vo vzťahu lásky. Tá duša objavila moc zušľachťovať a premieňať seba samú. Nikto, kto nepozná tohto archanjela, sa nevyhne upadnutiu do závislosti a politickému chaosu v celospoločenskom meradle.

Odkrývame tu psychosomatické a psychospirituálne zákonitosti, ktoré sú skutočné, a konanie v súlade či nesúlade s nimi má skutočné následky. Tieto poznatky treba v prvom rade uviesť do praxe a až potom môžeme špekulovať o ich metafyzickej podstate. Či je duchovná, alebo hmotná, to nechávam predbežne otvorené a domnievam sa, že to zostane otvorené ešte dlho (ak má také delenie vôbec význam). Tí, čo chcú odložiť aplikáciu angelológie na čas, keď bude plne teoreticky vysvetlená, sa podobajú lekárovi, ktorý odmietne podať pacientovi liek a nechá ho zomrieť, pretože ešte plne nepochopil mechanizmus uzdravujúceho účinku lieku.

Nezabúdajme, že **väčšina poznatkov sa prakticky využívala dávno predtým, než boli vysvetlené teoreticky**. Ľudia využívali liečivú moc bylín, zlievali kovy, vyrábali svetlo či elektrinu a nečakali na vznik analytickej chémie,

teoretickej metalurgie alebo na Maxwellove rovnice. Aj pred Newtonom poznali príťažlivosť a neskákali z okien. Tak by sme mali naložiť s každým poznáním: počítať s ním pri každodennom rozhodovaní a aplikovať ho pre dobro a pozdvihnutie človeka. Aj pre mravný, duchovný a duševný život človeka platia zákony, podobné tým v prírode. A ich neznalosťou alebo nerešpektovaním vznikajú osobné a kolektívne tragédie so stovkami miliónov obetí, ktorých pustošivosť je porovnateľná so stredovekými pandémiami moru pre neznalosť hygieny.

Ako vedec odkrývam empirické zákonitosti osudu jednotlivcov i celých spoločností a metafyzické otázky nechávam otvorené; ako filozof konštatujem, že sa dobre uchopujú v termínoch platonizmu; a **ako človek verím, že v základoch vesmíru tvorí a tká Inteligencia, ktorá je osobná a má morálnu povahu**. Že je to „*láska, ktorá pohýna slnko a hviezdy*“.^{Dante 1} Ako človek mám nielen právo, ale aj povinnosť stáť za svojim poznaním, ak nemám podvádzať druhých a zradiť pramene svojho vlastného bytia. To je ale dané tým, že som prešiel osobnou skúsenosťou, akou druhí neprešli. Nech mi niekto vysvetlí, ako dokáže šedá mozgová kôra vypočítať budúce udalosti na celé desaťročia vopred s presnosťou na jediný deň! Taká „spomienka na budúcnosť“ je však typickým zážitkom pri stretnutí s vlastným strážnym anjelom.

Sofiológia je jediná kompetentná radiť človeku v jeho životnej orientácii, pretože **je celistvá a syntetizuje všetky pramene poznania: zmyslovú skúsenosť, racionálnu filozofiu aj mystické zjavenie**.^{Soloviov 4} Nech nikto nečaká od extrovertnej a neosobnej vedy, jednostrannej už svojou metódou, že mu dá odpovede na otázky, ktoré si môže vybojovať len sám osobne. Kto je lenivý vynaložiť úsilie, aby si vydobyl vlastnú duchovnú skúsenosť, nech skromne zmĺkne a zdrží sa úsudkov.

Prvé riadky tejto knihy som napísal pred 22 rokmi ako nastupujúci aspirant Slovenskej akadémie vied. Predmet jej skúmania sa stretol s mnohými pochybnosťami a nedôverou kolegov. Tieto však boli napospol založené len na porovnávaní so zaužívanými vzorcami myslenia a dovtedajším stavom poznania, a nie na vlastnej práci s faktami. S odstupom času možno povedať, že moja pôvodná intuícia sa ukázala byť plodná do takej miery, v akej to nikto z nás neočakával – nielen moji oponenti, ale ani ja sám.

Spočiatku prirodzené námietky sa sústreďovali okolo otázky, či som sa nedopustil selektívneho predvýberu a subjektívneho skresľovania dát. Konštruktívnym návrhom Viktora Krupu z Kabinetu orientalistiky SAV bolo preveriť moju hypotézu na obsiahlych štúdiách o kultúrnej dynamike od Kroebera a Sorokina. Obe však hypotézu Angelológie potvrdili napriek všeobecnému očakávaniu, že povedú k jej rýchlemu vyvráteniu.

Nestor slovenskej chronobiológie, emeritný profesor Miroslav Mikulecký, bol jedným z prvých, kto sa bez ohľadu na predsudky spolu so mnou podpísal pod zistené výsledky. Ďalším bol mnohonásobný nositeľ čestných doktorátov, zakladateľ a doživotný čestný prezident Svetovej asociácie prenatálnej a perinatálnej detskej psychológie a medicíny, Peter Fedor-Freybergh. Povzbudzujúci posudok podpísal riaditeľ Ústavu klasickej archeológie FF UK, profesor Jan Bouzek. Švédska Spoločnosť integrálnych vied a Karlova univerzita v Prahe moju prácu (s profesorom Mikuleckým) ocenili cenou Zdeňka Kleina ako najlepšiu prácu o etológii človeka za rok 2004. A nórska univerzita v Trondheime bola prvá, kde som Angelológiu prednášal na oficiálne pozvanie.

Luca Giordano: Jakobov sen, 17. stor.

Jeden z „otcov chronobiológie“ a riaditeľ výskumného ústavu na univerzite v Minnesote, Franz Halberg, pri osobnej návšteve na Komenského univerzite v Bratislave počas prednášky potvrdil existenciu 500-ročných rytmov a sám našiel taký rytmus v dejinách vojenských bitiek. Skúmanie dlhodobých rytmov, o akých podali správu Páleš & Mikulecký, vytýčil za novú úlohu chronobiológie. Dean Keith Simonton z univerzity v Kalifornii, svetový odborník číslo jeden na historiometriu a príčiny tvorivosti, autor tucta monografií a stoviek článkov na túto tému, bol vybraný časopisom *Comparative Civilizations Review* ako nezávislý recenzent mojej práce. Označil ju za zaujímavú, odporučil ju publikovať a sám prispel zostavením kriviek tvorivosti pre kultúru Ďalekého východu, ktoré som zahrnul do tejto knihy.

Počas uplynulých dvadsiatich rokov veda priniesla množstvo nových poznatkov a viaceré z nich potvrdili moje predpoklady doslova spektakulárne. V Južnej Amerike vykopali pyramídy súčasne s egyptskými a v Nemecku sedemtisíc rokov staré kruhové observatórium – presne vo vrstvách, ktoré som vyznačil ako pravdepodobné. Britskí archeológovia znova dôkladne preskúmali Stonehenge a potvrdili, že je o 500 rokov starší, než sa myslelo. Je presne taký starý, ako som odhadol v prvom vydaní tejto knihy. Na univerzite v Bonne skutočne našli v slnečnici účinnú látku proti víru HIV. Že krídlo vzniklo kvôli kráse, skôr než sa na ňom lietalo, a teplokrvnosť z láskyplných vzťahov – sú dnes už hlavné hypotézy paleontológie. Evolučných konvergencií, na ktoré v Angelológii kladiem dôraz, sa medzitým našlo také veľké množstvo, že sa presúvajú do centra pozornosti a v očiach paleontológov sa z okrajového, náhodného fenoménu menia na čosi zásadné.

S mojím názorom, že gény sa dajú zapnúť a vypnúť z vlastného rozhodnutia a získané vlastnosti sa dedia, som sa pred dvadsiatimi rokmi javil ako zástanca beznádejne prekonaného lamarckizmu. Odvtedy vznikol samostatný pododbor – epigenetika, ktorá tie vypínače našla a už aj stvorila epigeneticky modifikovanú myš. Myšlienka z prvého vydania, že baktéria čierneho moru je vtelením marsického démona a zasahuje človeka prostredníctvom krvného železa, sa zviditeľnila doslova dramatickou smrťou. Profesor molekulárnej genetiky Malcolm Casadaban z univerzity v Chicagu náhle padol mŕtvý pri práci v laboratóriu. Vyšetrenie nečakannej smrti odhalilo, že mal dedičnú odchýlku, ktorá v jeho tele hromadila železo – mor ho preto zabil takmer okamžite. Naplnili sa, žiaľ, aj moje predpovede z rokov 1995 a 1997 o dolárovej menovej bubline a schudobnení južnej Európy prílevom peňazí zo severu, ktoré som urobil s takým predstihom, že ich okolie nepovažovalo za dôležité.^{Páleš & Vaský, Páleš 5}

Na Katedre religionistiky Komenského univerzity v Bratislave ma koncom 90-tych rokov vysmiali za názor, že na Kréte uctievali v prvom rade Jupitera; odporovalo to totiž názoru slávnych autorít, podľa ktorých sa tam uctievala Veľká matka. O desaťročie neskôr to potvrdil Americký archeologický inštitút, ktorý pokračuje s vykopávkami v Knóse. Kréťania uctievali nejaké božstvo podobné Diovi a viaceré sošky Veľkej matky, ktoré sa reprodukovali v učebniciach, boli odhalené ako falzifikáty. Takéto úspechy však u tých kolegov, pre ktorých je ich vlastná osoba dôležitejšia než pravda, nevedú k spolupráci, ale len k väčšej závislosti.

Súhrnom možno povedať, že Angelológia sa vo svojej hlavnej myšlienke (i keď nie vo všetkých detailoch) potvrdila. V súčasnosti sa opiera zhruba o 700 štúdií renomovaných odborníkov, ktorí nepoznali moju hypotézu

zu a nemohli skresľovať dáta v môj prospech. Pritom niektoré veľkoštúdie ako tá Sorokinova, Simontonova alebo najnovšia od Charlesa Murraya sú samy osebe dôkladne kvantifikovaným súhrnom stoviek prameňov. Žiadna iná filozofia dejín sa svojou explanačnou a predikčnou schopnosťou ani zďaleka nemôže porovnávať s *Angelológiou dejín*.

Staroveká náuka o anjeloch popisovala skutočné kultúrne vlny. Diskusia sa už netýka toho, či existujú, ale prečo existujú a v akom rozsahu, t. j. akých oblastí histórie sa týkajú a akých nie. Aj predseda Českej štatistickej spoločnosti, Gejza Dohnal, ktorý bol skeptickým hnutím poverený spochybniť moje matematické metódy, otvorene priznal, že v niektorých prípadoch je periodicitu očividná na prvý pohľad a potvrdí sa vždy, celkom bez ohľadu na to, akú štatistickú metódu zvolíme.

Ak teda tvrdím, že centrálnu hypotézu Angelológie je potrebné považovať za predbežne potvrdenú (a hodnú ďalšieho skúmania), nie je to môj osobný názor – ale taký je výsledok komunikácie a interakcie svetovej komunity všetkých vedcov, ktorí k tomu chceli a mali čo povedať. Neexistujú námietky, s ktorými by som sa nebol vysporiadal a nezohľadnil ich buď tak, že som ustúpil, zahrnul ich alebo som ich preveril a vyvrátil. Pravdaže, popri centrálnej téze pracujem s množstvom vedľajších téz, ktorých stupeň vieryhodnosti – od istoty po číre tušenie – by mal byť zrejmý z kontextu.

Ak si chce čitateľ urobiť názor, musí rozlišovať medzi vedeckým diskurzom a ohováraním. K vedeckému diskurzu patria transparentné komunikácie obsahujúce vecný argument a dovoľujúce spätnú väzbu; čo bolo zverejnené v odborných časopisoch, čo odznelo na konferenciách alebo aj osobne, ale musí to byť overiteľné a neanonymné. Oponentúra musí byť adresná a ísť k pôvodnému prameňu, nie kritizovať niečo vo všeobecnosti alebo v podobách skreslených podaní z neviemkoľkatej ruky. Zákulisné, anonymné reči, za ktoré nikto nemôže zodpovednosť, sa nerátajú. Kto šíri dezinformácie, musí to robiť tajne, vždy len keď tam nie som, a kdekofvek takých stretnem a konfrontujem, vyhovárajú sa, že to povedal vlastne niekto druhý. Zriedka sa mi u takých zákulisných oponentov podarilo docieľiť, aby sa pod svoje názory otvorene podpísali, ako v prípade par-dubického religionistu Ivana Štampacha. Každý potom vidí, aké hmlisté a skomolené predstavy má o samotnom znení hypotézy, metóde jej testovania aj o záveroch, ktoré vyvodzujem, a píše recenziu na dielo, ktoré vôbec nepozná.

Osobitným prípadom je tzv. hnutie skeptikov. Za deklarovaným cieľom podporovať racionalitu sa tu dvíha príšera túžby po autoritatívnom vykonávaní moci. Tá ich ovláda do tej miery, že si občas nevšimnú, keď odsúdia aj seriózneho kolegu alebo neodolajú pokušeniu pomôcť si nejakou sfaľšovanou informáciou. Na ocenenie mojej práce Karlovou univerzitou reagovali v roku 2008 udelením bronzového bludného balvanu za pseudovedu, pod ktorý sa podpísal známy popularizátor astronómie Jiří Grygar. Na oficiálnom udeľovaní prečítali dôvod, prečo mi balvan patrí – dostal som ho za názor, ktorý vôbec nezastávam, naopak, v mojich prácach ho výslovne odmietam ako mylný. Grygar to vie odo mňa osobne, napriek tomu sa dodnes nepostaral o nápravu: balvan ani nestiahli, ani nedoplnili žiaden ďalší dôvod, za čo som ho dostal.

Posadnutosť skepticizmom vedie až do groteskných extrémov, ktoré len dokladajú, ako sú odporcovia argumentačne v koncoch. Vedúci Katedry filozofie na univerzite v Olomouci, Ivan Blecha vystúpil s takouto námiet-

Alfons Mucha: *Quo vadis*, 1902.

KTO NEROZUMIE, MAL BY SA PÝTAŤ, NIE
PROTESTOVAŤ.

MILAN RŮŽIČKA

Nicolas Régnier: Su. Matúš, 17. stor.

kou: historické *záznamy* síce obsahujú periodicitu – ale historické *udalosti* sa v skutočnosti neodohrávali periodicky. Predpokladá to, že kronikári celého sveta po päťtisíc rokov vymazávali záznamy o skutočných udalostiach a vymýšľali si záznamy o neexistujúcich udalostiach koordinovane a systematicky tak, aby nakoniec tvorili rytmus potvrdzujúci moju tézu. Neprekáža mu, že takej konšpirácii chýba zrozumiteľný motív; že by sa prakticky nedala zrealizovať; alebo že sa súčasne opierame o archeologické nálezy a sfaľšovať či bez stopy odstrániť taký Stonehenge, pyramídy alebo celé mestá zaviate v piesku je ťažšie, než len pozmeniť nejaký záznam v kronike. Psychiater by tu diagnostikoval zreteľnú paranoickú poruchu. Zlatým klincom je však to, že aj Blecha sám je súčasťou tejto „konšpirácie“. Slovné popiera michaelský rytmus v dejinách filozofie, ale sám so svojimi kolegami zostavil *Filozofický slovník*, kde je michaelský rytmus filozofov očividný.^{Horyna} Stačí ich spočítať a zakresliť na časovú os. Vôbec podiel skeptických nálad v dejinách myslenia vykazuje – podľa očakávania – gabrielský rytmus, takže skeptici už tým, že existujú, znova len potvrdzujú Angelológiu.

Toto bádanie nevychádza z apriórnej viery v autoritu žiadneho náboženstva, ale má dôsledky pre náboženstvo. Tým, že identifikuje, čoho sa stará náuka o anjeloch vlastne týkala, vracia ju do polohy živej disciplíny, ktorá môže byť potvrdzovaná, vyvracaná, opravovaná a rozvíjaná. Na jednej strane to vracia starej tradícii nebyvalú vážnosť, na druhej strane to čerí stojaté vody dávno mŕtvej teológie. Prichádza v čase, keď samotní kňazi v anjelov už neveria, a odhaľuje, že svojej vlastnej tradícii dávno nerozumejú.

Súčasnemu aj predchádzajúcemu pápežovi som poslal moju knihu s návrhom na spoluprácu. Získal som dva zdvorilé, ale bezobsažné listy od pápežského nuncia. Bohoslovecká fakulta dvakrát ústne a Konferencia biskupov Slovenska písomne odmietli zaujať k mojej práci akýkoľvek postoj. Oficiálne stanovisko rímskokatolíckej cirkvi teda nie je žiadne – ani súhlasné, ale ani odmietavé. Hovorca konferencie Mons. Marián Chovanec mi ústne potvrdil, že taktika cirkvi je nevenovať mi vôbec žiadnu pozornosť, ani neoponovať. Aby si cirkev zachovala zdanie neomylnosti a výlučnú autoritu, chce, aby všetko okolo anjelov zostalo navždy v polohe nepochopiteľnej viery. Nechce, aby tomu ľudia rozumeli a diskutovali o tom. Majú zostať v duchovných otázkach navždy deťmi. O to jasnejšie svetia výnimky ako kňaz a exorcista Anton Solčiansky. Bol za to, aby sa cirkev rozprávala aj s niekým iným než len sama so sebou. Stál si za tým až potiaľ, že odišiel z Rádia Lumen, keď zakázali naše spoločné relácie.

Len malé, skromnejšie cirkvi ako starokatolícka sú otvorené priateľskému dialógu. V tých väčších niektorí kňazi študujú Angelológiu tajne; iní rozsievajú medzi veriacim ľudom slepý svár. Na jednej fare dokonca Angelológiu verejne spálili. Dúfam, že moja kniha bude fermentom, ktorý prispeje k tríbeniu duší a očistnému pohybu v cirkvách.

Druhý zväzok Angelológie nevychádza vďaka podpore žiadnej inštitúcie, ale vďaka stovkám slovenských čitateľov, poslucháčov a žiakov Školy angelológie, ktorí svojím záujmom a podporou vytvárajú priestor, aby som mohol sústrediť sily na takúto prácu.

Priateľovi a programátorovi Martinovi Mňovskému chcem poďakovať za nezištnú prácu na vývoji softvéru, v ktorom sú spočítané a nakreslené všetky grafy v tejto knihe. Petrovi Kvasničkovi z Ústavu časticovej a jadro-

vej fyziky Karlovej univerzity za ochotu a cenné rady pri koncipovaní štatistických metód. Štatistika v historiometrii je špecifická a robí sa ťažšie než v prírodných vedách. Od vzniku písma uplynulo len 5000 rokov a záznamy obsahujú nanajvýš desať, často len päť opakovaní 500-ročného rytmu. Dáta bývajú medzerovité, zaťažené trendmi a nemajú gaussovske náhodné rozdelenie. Pravdepodobnosti uvedené v tomto zväzku zatiaľ nepočítajú s autokoreláciou medzi najbližšími generáciami otcov, synov a vnukov, no aj pri aplikácii iných modelov sa líšia nanajvýš o jeden rád alebo sú rádo-vo rovnaké. Definitívne zhodnotenie a metaštúdie budú nasledovať v treťom zväzku.

Kvantifikácia nezávisle zostavených dát je významný nástroj, ktorý nám pomáha zvyšovať istotu, ale zostane vždy len nástrojom pomocným. Kvantifikujeme obyčajne len proximálnu premennú a nie priamo to, čo chceme merať: napríklad vizuálna predstavivosť sa odrazí v počte maliarov, vzdelanosť v hustote knižníc, agresivita v rýchlosti striedania dynastií. Ak priradíme fyziku ku Gabrielovi, je to hrubé priblíženie založené na tom, že prírodoveda sa opierala predovšetkým o zmyslové vnímanie (gabrielský proces); pre každú vetvu fyziky to však platí v inej miere a pre najnovšiu fyziku celkovo v menšej miere. V jadre robíme *kvalitatívny* výskum, poznávame duchovné *kvality*, ktoré sa len nepriamo odrážajú v hmotných *kvantitách*. Konečný verdikt nakoniec aj tak nebude môcť vyniesť počítač, ale len človek s vnímavou inteligenciou a srdcom tak, že intuitívne posúdi celok.

Lago di Garda, 27. júla 2012